

Handläggare
Klas Westholm
Telefon: 08-50832811

Till
Utbildningsnämnden
2023-06-15

Utredning om en ny fast naturskola

Redovisning av budgetuppdrag

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som redovisningen av uppdraget om att utreda var en ny naturskola med fasta lokaler ska placeras.

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har i kommunfullmäktiges budget för 2023 fått i uppdrag att utreda var en ny naturskola med fasta lokaler ska placeras. Utbildningsförvaltningen har undersökt skolornas behov samt nyttjande av naturskola och utifrån det föreslagit två olika alternativ till utbyggnad av naturskola, ett alternativ med fasta lokaler i närheten av Sätra naturreservat och det andra alternativet med en utökning av den mobila naturskoleverksamheten. Båda alternativen förutsätter att utökade medel avsätts i stadens kommande budget för ändamålet.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som redovisningen av uppdraget om att utreda var en ny naturskola med fasta lokaler ska placeras.

Bakgrund/Ärendet

I kommunfullmäktiges budget för 2023 har utbildningsnämnden fått i uppdrag att utreda var en ny naturskola med fasta lokaler ska placeras.

I Stockholm finns många olika naturreservat och naturområden. I dessa återfinns exempelvis våtmarker, ängsmarker, sjöar och skogar med stora möjligheter för friluftsliv. Att från tidig ålder lära sig om sin närmiljö lägger en viktig grund för lärandet om hållbar utveckling, vilken genomsyrar hela grundskolans läroplan. Läroplanen trycker på att elever ska göra fältstudier och observationer i sin närmiljö. Många grundskolor har egna erfarna pedagoger som arbetar med naturundervisning, men som stöd till stadens skolor i detta arbete finns fem olika naturskolor där man

bedriver undervisning i utomhusmiljö med stark koppling till grundskolans läroplan.

Befintliga naturskolor

Utbildningsförvaltningen driver i dagsläget två naturskolor, Eggeby Gårds naturskola, belägen på Järvafältet, samt Fältlabbet, med fast och mobil verksamhet. Dessa naturskolor ingår i Mediotekets verksamhet. Förutom de egna naturskoleverksamheterna finns även Naturens Hus som tillhör Vetenskapens hus, och som genom ett samarbetsavtal erbjuder kostnadsfria besök för stadens grundskoleelever. Sedan 2018 har stadens naturskolor en gemensam styrgrupp för att hitta samarbetsformer och för att ytterligare öka kvaliteten på naturskolornas verksamhet.

Skolornas bokningsgrad och behov

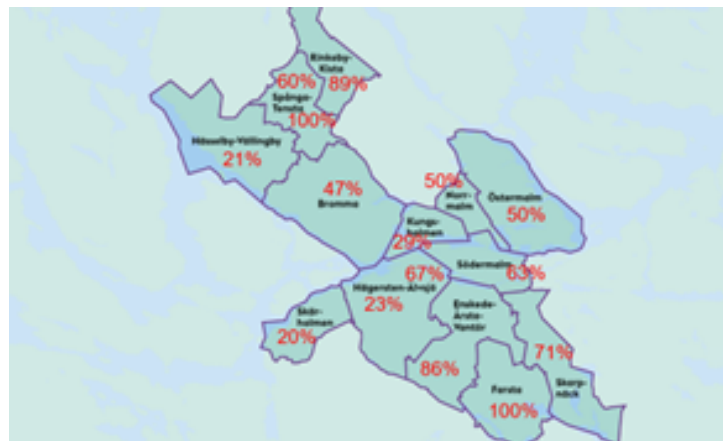
De senaste åren har Fältlabbets verksamhet succesivt ökat genom ett flertal nämndbeslut. 2018 inrättades verksamheten med en mobil naturskola i form av en minibuss och en heltidstjänst. 2020 utökades verksamheten med ytterligare en minibuss, en heltidstjänst samt tillgång till fasta lokaler i Hökarängsskolan. 2022 utökades verksamheten med ytterligare 1,5 tjänst och ytterligare en minibuss. Den nya minibussen har inte kunnat levereras än på grund av komponentbrist men behovet har under tiden kunnat lösas genom ett lån av en lådcykel från miljöförvaltningen, samt att de två övriga minibussarna har använts mer effektivt. 2023 utökades verksamheten formellt med en lådcykel och ytterligare en halvtidstjänst. Detta innebär att Fältlabbets verksamhet från sommaren 2023 formellt består av 3 minibussar samt en lådcykel, samt 4 heltidstjänster. Den fasta lokalen i Hökarängsskolan har sedan invigningen endast bokats vid tre tillfällen. Detta beror till stor del på pandemin, då restriktionerna omöjliggjorde elevbesök mellan skolor. Dock kan förvaltningen konstatera att intresset att boka teman förlagda i lokalen på Hökarängsskolan har varit lågt även efter att restriktionerna hävts. Det beror sannolikt på att bokarna vill få en upplevelse utöver den ordinarie skoldagen vid ett naturskolebesök. Ett besök i en bekant skollokal men i en annan skola är därmed inte lika intressant för skolorna att boka.

De tre naturskolorna sammantaget består från sommaren 2023 av 4 fordon, två fasta naturskolor i Järva och Bergianska trädgården, samt en lokal på Hökarängsskolan, samt sammantaget 8 heltidstjänster. Bokningstrycket från skolorna är överlag god men i dagsläget möts bokningstrycket i stor utsträckning av den kapacitet som finns i verksamheten. Under vissa perioder av terminerna, är bokningstrycket lite lägre än kapaciteten för att i anslutning till främst vinter- och sommarmånaderna vara mycket god.

Under 2022 gjordes totalt 542 klassbesök från stadens grundskolor på någon av naturskolorna i Stockholm, vilket är en kraftig återhämtning efter pandemin. Antalet bokade klasser totalt sett för de tre naturskolorna är dock ännu inte riktigt i paritet med åren före pandemin. En inventering av bokningar under läsåret 21/22 visar att 60 av stadens 140 kommunala skolor inte har använt sig av någon naturskola som en resurs i sin undervisning.

Naturskolans namn	2020	2021	2022
Eggeby gård	15	16	17
Naturens Hus	15	18	27
Fältlabbet Stockholms mobila naturskola	25	41	52
Fältlabbets fasta verksamhet i Hökarängsskolan	0	1	2

Tabell 1, Antal skolor som bokat naturskolebesök under åren 2020-2022.

Figur 1, Nyttjandegrad av naturskola i Stockholm 2022

Bäst på att nyttja en naturskola var Farsta och Spånga-Tensta stadsdel där 100 procent av skolorna använt sig av möjligheten. I Skärholmen var motsvarande siffra 20 procent. En trolig orsak till det höga deltagandet i Spånga-Tensta är det mångåriga samarbetet med Eggeby gårds naturskola. I Farsta i sin tur nyttjar samtliga skolor den mobila naturskolan Fältlabbet. De stadsdelar som har lägst bokningsgrad är Hässelby-Vällingby samt Skärholmen. Hässelby-Vällingby stadsdel kan vid en granskning av kartan tyckas ha en motsvarande närhet till Eggeby gårds verksamhet som andra skolor i närområdet, men flera lärare i området vittnar om att utmaningarna att resa med tvärförbindelser är för stora för att man ska kunna ta sig till Järvafältet inom en rimlig tid.

Utbildningsförvaltningen lät stadens lärare och skolledare under kvartal 1 2023 besvara en enkät angående naturskoleverksamheten i Stockholms stad. 44% av de som besvarade enkäten hade inte nyttjat naturskola som resurs de senaste tre åren. Den främsta anledningen till att det inte nyttjas i större utsträckning trodde dessa

personer berodde på brist på information om att verksamheten finns eller brist på kunskap hur man bokar.

Undersökningen visade även att endast 16% av alla lärare kunde tänka sig att resa 60 minuter för att ta sig till en naturskola. 84% kunde tänka sig ett avstånd till naturskola på max 30 minuter alternativt att en uppsökande verksamhet som kommer till skolans närområde. Detta betyder att oavsett var en fast naturskola lokaliseras så kommer den endast att kunna vara lätt tillgänglig för de ungefär 6-15 kommunala grundskolor som ligger inom en halvtimmes reseradi från naturskolan.

Förutsättningar för en fast naturskola i Sätterskogens naturreservat

Utifrån den undersökning som förvaltningen genomfört så är bedömningen att det geografiska område som är mest intressant för lokalisering av en ny fast naturskola är Skärholmens stadsdel, förslagsvis i Sätterskogens naturreservat som har stora naturvärden. För även om bopningsgraden är låg i Hässelby-Vällingby så är det ändå möjligt att ta sig med tvärförbindelser från Hässelby till Järva.

Förvaltningen bedömer att en fast naturskola behöver ligga i ett stort naturområde så att de olika skolklasserna som besöker naturskolan kan variera plats att genomföra fältstudier på för att slitaget på naturen ska bli så litet som möjligt. Den fasta naturskolan behöver ha en yta om cirka 200 kvadratmeter med två stora lektionssalar för 30 elever i varje sal samt ett kök och förrådsutrymmen. För att 2 personer ska kunna arbeta heltid på plats så behövs även tillgång till kök/pentry och fungerande vatten/avlopp samt wifi. Verksamheten kräver även förrådsutrymmen om ca 40 kvm.

En fast naturskola beräknas kunna ta emot ungefär 150 klasser per år vilket motsvarar cirka 4000 elever. Det innebär ett stort slitage på naturen i den närmaste omgivningen. Därför krävs ett stort naturområde i anslutning till naturskolan för att kunna variera platser för där utomhusundervisningen kan ske.

Om en fast naturskola skulle förläggas till Sätterskogen så skulle ca 7-8 grundskolor ligga inom en radi som har en restid om ca 30 minuter eller mindre.

Lokaler

Utbildningsförvaltningens lokalenhet har sökt efter lokaler i stadens lokalregister i Skärholmens stadsdel, främst lokaler som har en närhet till Sätters naturreservat. En lokal har identifierats som uppfyller de flesta kriterier som behövs för att driva naturskola.

Fastigheten ligger på Sättraviksvägen 5 i Skärholmen och tillhör Fastighetskontorets bestånd. Denna lokal är dock uthyrd till en konstnärsförening som bedriver ateljéverksamhet. Lokalenheten har fortsatt söka efter lämpliga lokaler och genomför även lokalsök via stadsdelsförvaltningen för att se om det finns några lämpliga lokaler som är tillgängliga i deras bestånd. Det har dock tills dagens datum inte varit möjligt att hitta några sådana lokaler som skulle uppfylla kraven.

Ekonomi

Eftersom en lämplig lokal inte kunnat identifieras så är kostnaden för verksamheten svår att uppskatta. För att undvika risken med ensamarbete i en separat lokal så behöver verksamheten bemannas med två tjänster. En beräkning kring bemanning (två tjänster) och löpande omkostnader skulle landa i en kostnad på ca 1,7 miljoner kronor. Till detta tillkommer lokal-kostnader, som beroende på vilken lokal som används kan variera, men en rimlig kostnad för en lokal är runt 300-500 tkr per år. Till detta tillkommer även eventuella renoveringskostnader för att anpassa lokalen till verksamhetens behov. Detta innebär att en fast naturskoleverksamhet sannolikt kostar cirka 2 mkr/år exklusive kostnader för verksamhetsanpassning.

Alternativ lösning med ytterligare en mobil naturskola

Eftersom kostnaderna för en fast verksamhet blir relativt höga, särskilt i ett läge där de ekonomiska resurserna är begränsade, så är en alternativ lösning att utöka verksamheten med en ytterligare mobil naturskoleenhet. En sådan lösning skulle innebära att verksamheten kan utökas med en tjänst i stället för två. Ett fordon med totala omkostnader kostar ca 100 tkr/år och skulle tillsammans med personalkostnad för en tjänst och löpande omkostnader innebära en årlig kostnad på ca 1 mkr. Denna lösning innebär inte några eventuella uppstartskostnader i form av renoveringar. En mobil lösning har även möjlighet att årligen nå långt fler än enbart de ca 7-8 skolor som ligger inom det geografiska upptagningsområdet. En mobil naturskola kan även tydligt rikta ett fokus mot dessa berörda skolor och på så sätt använda naturmiljön i Sättraskogens naturreservat med berörda skolor i närområdet, men utan fasta lokalkostnader.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa i samarbete med grundskoleavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 7 juni 2023. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den

7 juni 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utbildningsförvaltningen har på uppdrag av utbildningsnämnden och kommunfullmäktige utrett var en ny naturskola med fasta lokaler ska kunna placeras. Det geografiska område som är mest intressant för lokalisering av en ny fast naturskola är Skärholmens stadsdel, förslagsvis i Sätterskogens naturreservat som har stora naturvärden. Förvaltningen har dock inte kunnat hitta en lämplig lokal för verksamheten. Eftersom det inte gått att hitta en lämplig lokal och då kostnaderna för en fast verksamhet blir relativt höga, särskilt i ett läge där de ekonomiska resurserna är begränsade, så har förvaltningen även lyft fram en utökning av den mobila naturskoleverksamheten som en alternativ lösning. Förvaltningen vill betona att båda alternativen förutsätter att utökade medel avsätts i stadens kommande budget för ändamålet.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter samt för jämställdhet

Ärendet bedöms vara positivt ur ett barnrättsperspektiv då verksamheten syftar till att förbättra villkoren för barn och unga i hela staden. Ärendet bedöms inte påverka jämställdheten negativt.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som redovisningen av uppdraget om att utreda var en ny naturskola med fasta lokaler ska placeras.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör
Utbildningsförvaltningen

Avdelningschef
Utbildningsförvaltningen

Lee Orberson
Utbildningsdirektör
Utbildningsförvaltningen

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lena Holmdahl, Utbildningsdirektör	2023-06-07